

UMETNOST POVEZUJE: ART LINKS

Umetnička razmena sa Madridom i Mariborom

Novi Sad je u godini EPK privukao mnoge umetnike i kulturne institucije sa željom za saradnjom. Umetnici dva grada, koja su prethodno bila nosioci ove titule, Madrid pre tri-deset godina (1992) i Maribor pre deset (2012), gostovali su tokom leta u Novom Sadu i predstavili svoje radove u dijalogu sa stvaralaštvom novosadskih autora. Obe razmene započete su kroz međunarodni umetnički projekat *Art links*, koji KCNS kreira i organizuje od 2012. godine.

Sedmo izdanje *Art linksa* realizovano je u saradnji sa Hispano-srpskim kulturnim udruženjem „Ivo Andrić“ iz Madrida, kroz izložbu „Kamen-papir-makaze“ u SKC Fabrika, uz učešće deset umetnika iz Španije i deset iz Srbije. Izložbu su podržali Ambasada Španije u Beogradu, Institut Cervantes u Beogradu i Studentski kulturni centar Novog Sada. Dva sata pred otvaranje u galerijskom prostoru održane su pojedinačne petominutne prezentacije svih učesnika izložbe posredstvom Zoom platforme zbog nekoliko španskih i novosadskih umetnika koji nisu bili prisutni u Novom Sadu. Izložbu „Kamen-papir-makaze“ otvorio je Raul Bartolome Molina, ambasador Španije u Beogradu.

Osmi *Art links* pridružio se projektu „Made in Maribor II“ Umetnostne galerije Maribor. Na izložbi u novosadskom Američkom kutku predstavljeno je 48 umetnika iz Slovenije i 16 iz Srbije. Osim dvadesetak mariborskih umetnika, Novi Sad su posetili i predstavnici za kulturu Opštine Maribor i EPK Maribor, sastali su se s predstavnicima Grada Novog Sada i novosadske EPK i obišli neke od lokacija i aktuelnih programa EPK.

Nastavak obe saradnje sledi u narednoj godini. Izložba „Kamen – papir – makaze“ gostovaće u Madridu, a radovi novosadskih autora putovaće zajedno s izložbom u nastajanju „Made in Maribor II“ i u druge evropske prestonice kulture u okruženju (Rijeka, Grac, Temišvar).

7. *Art links*: Madrid / Novi Sad (18–31. 7. 2022. SKC Fabrika)

UMETNICI:

NOVI SAD: Danijel Babić, Danica Bićanić, Danilo Vuksanović, Jasna Gulan Ružić, Goran Despotovski, Jelena Đurić, Nebojša Lazić, Lazar Marković, Monika Sigeti, Jelena Sredanović.

MADRID: Victor Alba, Alba Escayo, Maria Ortega Estepa, Fernando Daza, Guillermo La-torre plaza, Silvia Lerín, Lucia Loren, Rodrigo Martín, Nikola Srdić, Ana Zdravković.

KUSTOSI IZLOŽBE: Maja Erdeljanin, Begoña Ramos.

„Kamen-papir-makaze“ (Maja Erdeljanin)

Izložba „Kamen-papir-makaze“ realizovana je po četvrti put u okviru projekta umetničke razmene *Art links*. Prethodne verzije ove izložbe priređene su u austrijskom gradu Holabrunu (2018), u Dortmundu (2019) i Ljubljani (2021), a naredne godine izložba će biti priređena u Madridu. Postavku su i ovaj put oblikovali zahtevi galerijskog prostora i kustoska koncepcija, te je u SKC Fabrika prvi put koncipirana kao niz dijaloga radova umetnika iz Španije i Srbije.

Deset parova umetnika iz dve zemlje, dve različite kulture i umetničke scene, koji se nikada do sada nisu sreli, niti su prethodno upoznati s radom onog drugog, predstavljeni su kroz radove na papiru, od papira, uz upotrebu kamena ili makaza: crteži, kolaži, litografija, objekti... Ovakav pristup odabran je jer se tema izložbe s jedne strane odnosi na korišćeni materijal, a s druge strane poredi život i umetnost s poznatom igrom, kao i s manje zabavnim i složenim pojavama poput pitanja moći, (ne)pravde, donošenja odluka u kriznim situacijama, faktora sreće ili postojanja „više sile“ koja ponekad prevagne nad veštinom i napornim radom, i uopšte čini ravnotežu koju često sami narušavamo.

Sama igra „Kamen-papir-makaze“ igra se udvoje, postoje tri simbola koje igrači formiraju svojim šakama, pesnica za kamen, ispružena šaka za papir i dva pružena prsta za makaze. Svaki od ta tri elementa jači je od jednog i slabiji od drugog. Faktor sreće ili uspešne psihološke procene protivnika utiče na odabir simbola koje igrači pokazuju. Zbog svoje nasumičnosti često se odabira i kao fer metod donošenja nepristrasnih odluka umesto bacanja novčića ili izvlačenja slamki.

Teme, koncepcije i pristup materijalu umetnika predstavljenih na ovoj izložbi takođe se mogu sagledati u parovima. Njihovi lični kreativni izrazi nadopunjuju se i suprotstavljaju jedan drugom, rešavaju određene likovne probleme ili otvaraju nova pitanja. Svaki autor je na autentičan način nesumnjivo našao „pravi odgovor“, jednima je papir bio najpogodnija podloga za obradu određene teme, dok je drugima sam kontakt s papirom kao materijalom bio izvor novih likovnih rešenja.

Monohromne kvadratne forme. **Silvia Lerin** od papira stvara geometrizovane objekte. Forme monolitnog izgleda, koje izlaze iz dvodimenzionalnih okvira u prostor, presecaju manje papirne forme, naglašene kontrastnim bojama. **Jasna Gulan Ružić** u prostor izlazi optičkom iluzijom preklopljenih kocki i rombova, a boju grafičkih otisaka na kartonu ili papiru svodi na minimum kombinujući nijanse bele na beloj podlozi ili crne na crnoj površini.

Šifarnik nad i ispod nivoa papira. **Fernando Daza** ispisuje stranice sopstvene istorije izmišljenim pismom nalik hijeroglifskom. U horizontalnim nizovima iseca iz belog papira geometrizovane oblike koji poseduju ozbiljnost i svečanost nekog istorijskog teksta. Nasuprot ovom dobro organizovanom „tajnom pismu“, **Danica Bičanić** ispisuje sopstveno nečitljivo sećanje na nedavne događaje, možda na kupovinu u lokalnoj radnji, kolažirajući najlonske kese ispunjene pigmentom i peskom, udarajući pečate sa datumima na neravne amorfne površine belog papira.

Bojene horizontale i vertikale. Viktor Alba u svom radu često iseca ili cepa svoje akvarele, stvarajući od njih nove koloritne kompozicije, u kojima dominiraju vertikalne i horizontale. Strogost njihovih oštih ivica u kontrastu je s fluidnim akvarelnim asocijacijama na pejzaže, oblake i vodu. **Nebojša Lazić** takođe često reciklira papir, ali od njega pravi papirnu pulpu u različitim bojama i stvara meke taktilne forme koje „učvršćuje“ geometrijskim kompozicijama, vertikalama, horizontalama i dijagonalama.

Kružnice apstraktnih sadržaja. U unutrašnjosti svojih krugova **Lusia Loren** preciznim crtežom kaleidoskopski umnožava nepravilne oblike, asocirajući na izgled irisa i prodor svetlosti kroz sočivo ljudskog oka ili nekog uređaja. S druge strane, **Lazar Marković** širokom četkom ekspresionistički ispunjava sadržinu svojih radova na ter-papiru. Oba umetnika slikaju belom bojom na crnoj površini, a zbog svojih kružnih formi radovi nalikuju prikazima mikro i makro kosmosa, na pogled kroz mikroskop, odnosno teleskop.

Linije i površine u serijama. **Rodrigo Martin** predstavlja se nizom uniformnih formata manjih dimenzija, na kojima blago zaobljene ili prave kontrastne crno--bele površine presecaju plave linije. Variranje likovne teme kroz seriju radova istog formata, istraživanje forme, linije i površine bile su polazište i za **Gorana Despotovskog**. U njegovoj seriji žutih slika, dimenzija sličnih Martinovim, takođe se sukobljavaju i prepliću geometrizovane forme, međutim kod Despotovskog iz monohromne površine u prostor izlaze reljefne linije, površine i akcenti od papira.

Apstraktna klupka boje. **Nikolu Srdića** i **Jelenu Đurić** u dijalog dovodi apstraktna, gestualna slika, koncentrisana ka sredini formata poput lopte nagomilane energije. Srdićevi potezi akrilnom bojom i grafitom kratki su i odsečni, dok su Đurićkini rađeni uljanim pastelom umekšani i nežni, ali s ništa manje snage, jer na pojedinim mestima cepa i guli papir. Ova prividna destrukcija materijala, kao i energičan gest oba umetnika, ipak su u službi građenja slike u harmoničnu i funkcionalnu celinu, bilo da su nazivi slika dati po toponimima kao kod španskog umetnika ili na osnovu intimnog doživljaja sveta kao što je slučaj kod umetnice iz Srbije.

U dijalogu su, osim umetnika, i dva pristupa delima, jedan u kojem dominira istraživanje forme, teksture i materijala, i drugi koji u prvom planu nosi narativ.

Urbana obeležja sirovih boja. Grafiti i obeležja gradskog života, kao i živ kolorit neonskih reklama, zajednička su za dva autora. **Giljermo Latore Plasa** je okrenut fotografiji i buntom obeleženim detaljima urbanih prostora, živopisnim porukama ispisanim po hladnim betonskim zidovima u industrijskim zonama, dok **Danijel Babić** svoje viđenje i kritiku društva u kojem živi izražava kroz karikaturalni crtež, narativno i iskreno opisujući neprijatne pojave i međuljudske odnose, čiji je akter ili svedok.

Snovi pastelnih boja i beline stvarnosti. **Alba Eskajo** koristi tehniku foto--transfera, te crne realistične otiske idiličnih pejzaža obavlja apstraktnim, živo obojenim formama, u slavu lepote življenja i lepih trenutaka. Nedovršenim belinama papira donekle ublažava intenzivan kontrast boja i printa, te ostavlja utisak da su prikazane samo umetničine želje ili daleka sećanja. Na prvi pogled o istom govore i radovi **Monike Sigeti**, nastali u sličnom živopisnom koloritu, s polazištem u fotografijama raskoši i blagostanja, međutim njene realistične figurativne, donekle bizarne scene iz života žene nalik onom iz časopisa, samo

su na prvi pogled harmonične. Ona doslovno prekraja format papira, isecajući ga makazama, čineći nedostajuće delove važnim delom kompozicije.

Linija, detalj i priroda. Dve umetnice povezuje minuciozan rad, kao i motivi prirode i pejzaža. **Ana Zdravković** crnim tušem iscrta korenolike isprepletene forme, koje izlaze iz jednog formata papira i ulaze u drugi deo diptiha, a **Jelena Sredanović** na tankom japanskom papiru otiskuje drvoreze u plavim tonovima neba iznad oblaka. Gotovo foto-realističkim prikazima mekih oblaka suprotstavlja se trnje Zdravkovićinih počupanih korenova, ali oba motiva, kao i autorska posvećenost detalju, jednako uvlače posmatrača u dijalog sa prizorom.

Istorija, sećanje i poreklo. **Maria Ortega Estepa** slika nepravilne koncentrične kružnice, godove posečenog drveća i u njima strelicama označava određene tačke, kao trenutke u vremenu, događaje iz ličnog života. Linije i mapiranje sopstvene prošlosti daju i vizuelnu čvrstinu gotovo meditativnom kružnom ispisivanju tananih godova. **Danilo Vuksanović** istoriji prilazi kroz opšte, sa muzeološkog stanovišta, fasciniran arhiviranim grafičkim matricama. On, takođe, slika koncentrične krugove, kao pečate, koje energičnom linijom u beskraj umnožava i time ih prisvaja kao deo svoje lične istorije.

Mešanje tehnika, prelazak iz crteža u grafiku, iz grafike u digitalni print, iz slike u objekat, iz objekta u kolaž, a iz njega ponovo u crtež odlikuju skoro sve radove na ovoj izložbi, poput popularne igre čiji naslov nosi i u kojoj nijedan subjekt, nijedna tema, ni tehnika nije superiornija nad ostalima, već samo u određenom trenutku posluži kao sredstvo za lakše saopštavanje ideje, kao oruđe kreativnosti, kao poziv na dijalog. Prikazani dijalozi nastali su na osnovu kustoskog osluškivanja autora iz dve zemlje, sa teškim zadatkom da se odabir svede na dva puta po deset imena, ali uz nadu da će u bliskoj budućnosti oni postati povod pravim dijalogima među umetnicima, njihovom upoznavanju, povezivanju i razmeni iskustava.

8. Art links: Maribor / Novi Sad (4–31. 8. 2022. Američki kutak)

UMETNICI:

MARIBOR: Saša Bezjak, Natalija Juhart Brglez, Matija Brumen, Nenad Cizl, Dragica Čadež, Ksenija Čerče, Bogdan Čobal, Andrej Brumen Čop, Natalija R. Črnčec, Irena Čuk, Marjan Drev, Peter Ferlan, Darko Golija, Samuel Grajfoner, Nataša Grandovec, Stojan Grauf, Aleksandra Saška Gruden, Andreja Japelj, Marko Japelj, Metka Kavčič, Mateja Katrašnik in Polona Lipičnik, Jasna Kozar, Anka Krašna, Teja Kovač Lozar, Polona Maher, Katja Majer, Slađana Matić Trstenjak, Marijan Mirt, Manica K. Musil in Karolina Babič, OR poiesis (alias Petra Kapš), Samo Pajek, Marko Pak, Ludvik Pandur, Ana Pečar, Polona Petek, Vojko Pogačar, Polona Poklukar, Borut Popenko, Oto Rimele, Janez Rotman, Toni Soprano Meneglejte, Lucija Stramec, Dorijan Šiško, Jože Šubic, Simona Šuc, Nina Šulin, Matjaž Wenzel + Borut Wenzel, Vlasta Zorko.

NOVI SAD: Đorđe Beara, Mirjana Blagojev, Danilo Vuksanović, Dušan Vuletić, Saša Dobrić, Gojko Dutina, Jelena Đurić, Vera Zarić, Biljana Jevtić, Stefan Kovačić, Lidija Krnjajić, Bojan Novaković, Đorđe Marković, Mila Pejić, Marijeta Sidovski, Duško Stojanović.

KUSTOSI IZLOŽBE: Breda Kolar Sluga i Maja Erdeljanin.

Made in Maribor II (Breda Kolar Sluga)

Made in Maribor je eksperimentalni projekat koji procenjuje vitalnost kreativnog prostora. Ovog puta umetnici su dobili unapred pripremljenu prostornu osnovu – drvenu kocku dimenzija 25 x 25 x 25 cm i poziv da je „iskoriste“ za lični odgovor na osećaj prostora u najširem mogućem kontekstu.

Izazov je bio ograničavajući još od početka, jer je kocka definisano, često kruto i samoodrživo telo. Dodatnu granicu povlačila je zapremina kocke, jer je umetnik mogao da se širi po prostoru samo onoliko koliko su „dodaci“ mogli da se pohranjuju unutar kocke. Prvobitno uputstvo je takođe pretpostavljalo da kocka mora ostati kocka, uprkos obradi spoljašnje i/ili unutrašnje strane.

Ali kreativnost ne poznaje granice. Učesnici su i te kako dokazali da mogu da prevaziđu i tako izazovne situacije.

Kako je sve počelo?

Kada smo dve godine nakon prvog izdanja *Made in Maribor*, 2018. godine, razmišljali o nastavku projekta, naša koleginica Simona Šuc je pokrenula ideju o montažnom i mobilnom modulu. Zajedno s Tejom Kovač Lozar planirali smo realizaciju sve dok se nije pojavila optimalno izvodljiva kocka sa dve strane koje se otvaraju. Inspiraciju smo tražili od mnogih, od vajara Slavka Tihca i njegovih čuvenih kontejnera iz sedamdesetih do Herberta Distla (Herbert Diestl) i njegovog Muzeja fioka (Das Schublademuseum). Onda nas je iznenadila epidemija i projekat je mirovao do kasnog leta 2021, kada se činilo razumnim – ili čak neophodnim – da se nastavi. Ideja o mobilnosti se povukla u drugi plan, a ideja o zajedničkom i individualnom, te o granicama i slobodi dobila je još snažnije i jasnije značenje zbog iskustva iz poslednje dve godine.

Šta smo mogli da vidimo u izložbenom prostoru?

Najpre je morao da bude proteran „krivac“, što su neki kubusi uradili šaljivo i direktno (**Jasna Kozar, Janez Rotman**). Drugi konkretnije odražavaju situaciju korone u društvu, kao i banalnost podele između vaksera i antivaksera (**Peter Ferlan**) ili stanje u zemlji i nas u njoj (**Anka Krašna, Jože Šubić**). Za Mariborčane posebno značenje ima granitna kocka za popločavanje puteva po uzoru na pobunu 2012. godine, kada su i ove kocke letele, pa se sam oblik kocke vezuje za bunt, o čemu neposredno govori **Metka Kavčič**. Kratka fraza koja prati rastuću penu „Too much! ili Dosta je!“ savršeno opisuje kako smo se osećali u februaru 2022. (**Andreja Japelj**). Sa dozom humora **Nenad Cizl** opisuje i čudno vreme sa stvorenjem koje luta šumom.

Dosta smo pričali o zatvorenosti, ona se ovde otkriva u višeznačnosti sadržaja kocki: **Matjaž** i **Borut Vencel** govore o intenzitetu stvaranja, **Dragica Čadež** o gomili, **Matija Brumen** o iskustvu kontejnera, a **Marko Japelj** o sceni iz *Fausta*. Vizuelno nabijeni urbani

prostor **Dorijana Šiška** ilustruje zasićenost, dok sadržaj kocke, gde je plastika protkana prirodnim materijalima, podseća na prezasićenost otpadom (**Polona Maher**). Duhoviti silogizam o međuljudskim odnosima, koji su kreirale **Manica K. Musil** i **Karolina Babič**, sugerise šta u nama podstiče nesloboda.

Imalo je smisla i osvrnuti se na umirujući način na ranjivost pojedinca, o pitomom skrovištu govore čaura **Katje Majer**, „gde cela duša odjekuje“, i prostor za povlačenje **Nataše Grandovec**, kao i gest utehe **Vlaste Zorko**. Svi kubusi potvrđuju da je „utočište“ sama kreativnost! Nedvosmisleno, pozivajući se na sopstveni studio, **Oto Rimele** se obraća gledaocu. Umetničko utočište otkrivaju i optimistični i veseli radovi **Darka Golije** i **Nine Šulin** i **Slađane Matić Trstenjak**, koji nude nešto fino i lepo i šareno sanjivo za nova vremena. **Saša Bezjak** gradi spomenik umetnosti i slavi njenu večnost.

Svi radovi bi se mogli smatrati i autoportretima, ali pored pomenute kocke sa cipelama umetnika **Ote Rimeleta**, možemo izdvojiti kocku slikara **Ludvika Pandura**, koji svoju sliku komponuje prostorno. Neki kubusi nas pozivaju da učestvujemo. Ako želimo da se dočepamo sadržaja, moramo da budemo radoznali, nekada moramo da otvorimo kocku i zavirimo unutra, drugi put da je valjamo po podu, kao u delu **Samo Pajka**. Jedni zahtevaju da stanemo na prste, drugi da se sagnemo (**Aleksandra Saška Gruden**). Vrlo često, međutim, moramo da se suočimo sami sa sobom: patnju sopstvene duše možemo meriti radom **Samjuela Grajfonera** njegovim preciznim meračem, a najdirektnije kroz sopstvenu sliku – vidimo sebe u ampuli koja sugerise rešenje za nerešive probleme (**Borut Popenko**), ili u ogledalu, sa ciljem da se izvuče suština (**Teja Kovač Lozar**).

Odmah je bilo jasno da prostor treba proširiti. **Marjan Drev**, zahtevnim topološkim alatom koji otkriva višedimenzionalni prostor čvora, i **Natalija Juhart Brglez**, koja je uz pomoć prelomljenih perspektiva osvojila veći prostor grada, dovode nas do drugačije tačke gledišta. Ekspanzija je moguća i s popularnom bojom **Natalije R. Črnčec** – nebesko-plavom koja ne poznaje granice. Često korišćene reflektujuće površine množavaju i sadržaj prostora, u slučaju **Mateje Katrašnik** i **Polone Lipičnik**, kako same kažu, sa ciljem da osvestimo „višestrukost osećanja i suobličenja“.

Razmišljanje van okvira može se ostvariti na različite načine. O tome govori subverzivna pank pesma koja je postala naslov i lajtmotiv dela **Andreja Brumna Čopa**, kao i modularni prikaz kolor kompozicija koje izrastaju iz kocke **Vojka Pogačara**. „Tačkom iznenađenja“ **Marijan Mirt** izlazi iz okvira ograničenja kao i reči u oblasti likovne umetnosti u slikarstvu **Ksenije Čerče** i nestašnom „umetničkom alatu“ **Tonija Soprana Meneglejdea**. Mnogi su se opredelili za otpor, ali oni koji su „koristili“ kružnu formu ili sferu takođe su svoje koncepte suočili s intuitivnim ili planskim sučeljavanjem dva geometrijska tela, od duhovitog, potencijalno erotskog dela **Polone Poklukar** do lične izložbe **Bogdana Čobala** na temu digitalni svet i transformacioni potencijal **Irene Čuk**.

Ako kocku shvatimo kao simbol društva, vidimo njen komplementarni deo u prirodi. U stvari, obrnuto je – zato što želimo da opstanemo, oživljavamo svoja prvobitna stanja u trenucima krize, zbog čega Polona Petek razumno povezuje svoje mesto boravka sa prirodom, dok **Lucija Stramec**, **Marko Pak** i **Petra Kapš** obrađuju kontinuitet prirode, a time i relativnost „položaja čoveka u njoj“. Možemo se potpuno opustiti u netaknutim, gotovo

svetim prostorima koje **Ana Pečar, Stojan Grauf i Simona Šuc** žele da podele sa nama, pozivajući nas na novo iskustvo ravnoteže.

Kako se može nastaviti?

Većina kocki nudi više od jedne početne tačke. Naravno, podrazumeva se da ih čitamo na mnogo načina. Štaviše, ovde povezujemo različite slojeve u kontekstu celine. Širom sobe se otvaraju jedni prema drugima, podržavaju jedni druge ili uspostavljaju razlike u dijalogu. Mekoća materijala bolje ističe tvrdoću. Humor je pojačao tugu, a tama je pojačala svetlost. Međutim, čini se da je sva ta haptičnost i taktilnost, konceptualna promišljenost i udubljivanje u lične stvaralačke prostore prvenstveno bila usmerena na potragu za izgubljenom celinom.

Četrdeset osam kocki takođe simbolično ocrtavaju obnovljenu celovitost mariborskog kraja. Samo osnaženi na ovaj način možemo da idemo napred i da se radujemo novim uviđima!

Proizvedeno u Mariboru po drugi put (Maja Erdeljanin)

Nastavak projekta u novosadskim ateljeima

U martu 2022. godine u Novi Sad je stiglo šesnaest mariborskih kocki, koje su vrlo brzo razdvojene umetnicima i umetnicama, po istom principu po kojem su i mariborske kocke nalazile svoje autore. Naime, mariborska kustoskinja i direktorka Umetnostne galerije Maribor Breda Kolar Sluga, započela je projekat pozivajući šesnaest umetnica s kojima je do tada više puta sarađivala, i koje su svojim radom u gradu ostavile jasan trag. Ideja je bila da svaka od njih takođe pozove po jednu umetnicu/umetnika po svom izboru, nekoga ko ih nadopunjuje, inspiriše ili se svojim delom nastavlja njihov umetnički rad, a pritom daje značajan doprinos kreiranju opšte kreativne slike grada.

Kao link s ovim mariborskim lancem umetničkih dijaloga, imala sam tu čast da u Novom Sadu na isti način započnem sa povezivanjem novih karika. Odabrala sam dva novosadska autora i dve autorke, koji su zatim pozvali svoje kolege i koleginice da unapred pripremljenu trodimenzionalnu podlogu – drvenu kocku (25 x 25 x 25 cm) „iskoriste“ za svoj odgovor, za prikaz lične percepcije prostora u najširem mogućem kontekstu.

Okvir kao izazov i utočište

Dodavanje nove dimenzije svom radu u fizičkom smislu rezultiralo je kod većine autora pojavom novih dimenzija i na polju stvaralaštva. Pojedinačno bavljenje ličnim unutrašnjim bićem, reflektovalo je globalne uticaje koji dolaze spolja. Kreativna misao izjednačila je spoljašnjost i unutrašnjost kocke, te je podjednak izazov bio prevazići poznate okvire, kao i naći nova rešenja unutar njih.

Jedna slika u 12 priča. Neki od umetnika kocku su tretirali kao platno islikano sa obe strane i sklopljeno u 3D objekat od dvanaest 2D površina. Apstraktni ekspresivni tretman slike u radovima **Jelene Đurić** i **Danila Vuksanovića** stvorio je ličan, duboko intiman prostor nalik maloj pozornici u kojoj nas autori potpuno obuhvataju unutarnjim previranjima svog bića. **Duško Stojanović** gradi sličan prostor, ali putem trake plavetnila kojom asocira na pejzaž, posmatraču otvara pogled ka dalekim imaginarnim prostorima. **Lidija Krnjajić** i **Gojko Dutina** kroz spontanost infantilnog crteža razvijaju svoj lični jezik i otkrivaju čitavom svetu intimne ali, s namerom, nečitljive poruke naglašene kontrastima crno-belih površina.

Jedna priča u 12 slika. **Vera Zarić** opisala je u dvanaest slika priču Džulijana Barnsa „Slepi putnik“, inspirisana mozaicima iz Crkve Svetog Marka u Veneciji. Spolja i iznutra prepliće se autentična ispovest jednog crva iz Nojeve barke, koji je punih četrdeset dana boravio skriven u drvenoj gredi Barke i bio svedok njenih tajni.

Umnožavanje motiva. Nekoliko autora multipliciralo je svoje omiljene motive nastale iz osnovnih geometrijskih oblika i variralo ih iz jedne površine kocke u drugu. Od spolja ka unutra i obrnuto. Beli trouglovi **Saše Dobrića** seku apstraktno islikane kvadratne forme kocke stvarajući neočekivane pauze i praznine u kontinuitetu slike. **Biljana Jevtić** iscrtava u pozitivu i negativu beskraje kružnice La-budnog oka, gnezda ili utočišta koja ujedno skrivaju i postavljaju granice. **Marijeta Sidovski** se priseća starih ljubavi, takođe monohromatski ponavljajući motiv kvadrata, nalik rešetkama, zatvorenim prozorima ili vratima. **Bojan Novaković** svojoj kocki dodaje crveni oklop od drveta, geometrizovanih nazubljenih oblika, te ona nalikuje uređaju ili sigurnom utvrđenju u čijoj se unutrašnjosti ne nalazi ništa osim crnila. Na spoljašnjim stranicama rada **Đorđa Beare**, za razliku od prethodnih, u oblim, gotovo amorfnim potezima četke, odzvanja užas Munkovog „Krika“. Umnoženo iskrivljeno lice, islikano na omeđenom prostoru objekta, govori samo za sebe.

Refleksije. Dvodimenzionalni prostor umnožen za treću dimenziju kubusa naveo je dva autora da ga još više prošire upotrebom reflektujućih materijala. **Mirjana Blagojev** stvara konveksna metalna „zakrivljenja“ na ravnim površinama kocke stvarajući utisak da na nju vrše pritisak različite gravitacione sile sa više strana, vuku je ka sebi, šire je i deformišu, šireći se ka spolja. Za razliku od nje **Stefan Kovačić** unutrašnjost prostora oblaže ogledalima, a u sredinu postavlja „lebdeću“ kocku. Beskrajno umnožavanje njenih univerzuma spolja najavljuju iscrtani crveni hipnotički kvadrati.

Izvan kutije. Tri umetnika zadatak omeđenog prostora rešavaju konceptualno. **Mila Pejić** odaje počast vajar Tomi Rosandiću, izlazeći putem kolaža i fototransfera izvan svog fotografskog ateljea u gradski prostor, u potrazi za skulpturama kojima smo nekada ukrašavali spoljašnjost „kubusa“ u kojima živimo i radimo. **Đorđe Marković** kutiju vidi kao izazov misaonog eksperimenta, te ne otkriva njen sadržaj navodeći preciznim tehničkim crtežom posmatrača na razmišljanje o paradoksu sudbine Šredingerove mačke koja je možda unutra ili nije, živa ili ne. **Dušan Vuletić** posmatraču samo nagoveštava sadržaj svoje kutije smeštajući na njenu belu površinu usamljeni, izdržljivi kaktus, koji je uspeo da se privremeno „izbori“ za svoje mesto pod suncem. Dok ne preraste okvire svoje saksije.

Serijski izgled kocke proizvedene u Mariboru i predane umetnicima na „doradu“ ukazuje na činjenicu da smo svi istog sastava i često suočeni s istim problemima, ali lični pečat koji

na njoj ostavlja svaki od autora ukazuje na to da umetnost pronalazi uvek nove puteve, dimenzije i vidike, da može da prevaziđe svaki okvir i ograničenje. Pomenutih 16 autorskih kutija zajedno sa 48 mariborskih čine bezgranično šaroliku vizuelnu i idejnu celinu. Zamisao je da se ova izložba u budućnosti seli i u druge gradove i povezuje umetnike i umetnice evropskih zemalja putem jezika kreativnosti. Radoznalost da se u skriveno zaviri, da se okviri povremeno preispitaju, pomere i da se izvan granica izađe, mogu da učine da se, poput ove izložbe, i međusobna interakcija umetnika i mogućnosti njihovog delovanja stalno „povećavaju na kub“.